

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

DODATEK Č. 3 KE SMLouvĚ O DíLO

„Obnova poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou – restaurátorské práce – část 3: Zlacené nefigurální plastiky“

uzavřený dle § 2586 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník)

mezi:

Název:	Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou - II
Sídlo:	59102 Žďár nad Sázavou - Žďár nad Sázavou 2, Zámek 2/2
IČO:	48898813
Právní forma:	722 - evidované církevní právnické osoby
Zastoupen:	Mgr. Vladimírem Záleským
Bankovní spojení:	
Číslo účtu:	
Oprávněný zástupce ve věcech obchodních a smluvních dodatků:	
Oprávněný zástupce ve věcech technických:	
(„objednatel“)	
a	
Název:	Agentura „Jan Zrzavý“, spol. s r.o.
Sídlo:	Bořivojova 2421/13, 130 00 Praha 3]
IČO:	26153777
DIČ:	CZ26153777
Právní forma:	společnost s r.o.
Zápis v OR:	OR vedený u Městského soudu v Praze, oddíl C, vložka 75032
Zastoupen:	Lenkou Langpaulovou - jednatelkou
Bankovní spojení:	
Číslo účtu:	
Oprávněný zástupce ve věcech obchodních a smluvních dodatků:	Lenka Langpaulová - jednatelka
Oprávněný zástupce ve věcech technických:	
(„zhotovitel“)	

1. PREAMBULE:

1. Dodatek č. 3 je sjednán po vzájemné dohodě smluvních stran v souladu s čl. 5.2. smlouvy o dílo, dle kterého: „V případě omezení postupu prací vlivem objednatel nebo z důvodů, které nevznikly jednáním, opomenutím případně nečinností zhotovitele (např. vyšší moc, nové požadavky orgánů státní památkové péče), může být v případě vzájemné dohody smluvních stran posunut nejzazší termín dokončení díla. V případě prodloužení termínu dokončení díla musí být uzavřen dodatek k této smlouvě.“
2. Dodatek č. 3 objednatel se zhotovitelem uzavírá v souladu s ustanovením § 222 odst. 3 zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů. Protože zadavatel již v návrhu smlouvy o dílo, která byla přílohou zadávací dokumentace, stanovil v čl. 5.2. podmínky, za kterých lze posunout nejzazší termín dokončení díla, nejedná se o podstatnou změnu závazku ze smlouvy, která by umožnila účast jiných dodavatelů, neboť všem dodavatelům byla tato podmínka známa již při vyhlášení zadávacího řízení. Neboť termín realizace nebyl hodnotícím kritériem, neovlivní tato změna rovněž ani výběr dodavatele. S ohledem na skutečnost, že nedochází ke změně nabídkové ceny ve prospěch zhotovitele a zůstávají zachovány taktéž ostatní obchodní podmínky, není Dodatkem č. 3 změněna ani ekonomická rovnováha závazku ze smlouvy ve prospěch vybraného dodavatele. Změna závazku byla nutná a nevede k významnému rozšíření rozsahu plnění veřejné zakázky, jak vyplývá z tohoto dodatku a jeho příloh.

2. ZMĚNA SMLOUVY O DÍLO

Čl. 5, bod 5.1. smlouvy o dílo se mění a doplňuje tak, že nově zní:

- 5.1. Zhotovitel se zavazuje provést dílo ve sjednané době v termínech určených objednatel:

Předání pracoviště: do jednoho týdne od uzavření smlouvy v termínu stanoveném objednatel, pokud se smluvní strany nedohodnou jinak

Dokončení díla, předání díla: do 30. 9. 2021.

Vyklizení pracoviště: do sedmi dnů od předání díla.

3. ODŮVODNĚNÍ DODATKU

1. Objednatel podal na základě výsledků zpracovaných restaurátorských průzkumů a záměrů žádost o vydání závazného stanoviska k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů kostela. V rámci řízení byl objednatel seznámen s obligatorním podkladem řízení, stanoviskem NPÚ č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15.4.2021, které nebylo souhlasné s řešením navrhovaným objednatel.
2. S ohledem na věcnou i administrativní náročnost a nutnost nalezení kompromisu mezi stanovisky jednotlivých orgánů státní památkové péče vydal Krajský úřad Kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu jako příslušný orgán státní památkové péče „Závazné stanovisko k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou“, dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, až dne 24. 5. 2021, kdy vzhledem ke stanoveným podmínkám postupu při výmalbě nelze stihnout původně stanovený termín dokončení nejen těchto konkrétních prací, ale i všech navazujících a souvisejících prací, dodávek a služeb na objektu kostela a jeho bezprostředního okolí.
3. Dne 25. 5. 2021 proběhla za účasti zástupců objednatel, zhotovitel a orgánů státní památkové péče koordinační schůzka, na níž bylo rozhodnuto o nutnosti prodloužení realizace díla o dobu nezbytně nutnou pro řádné dokončení prací.

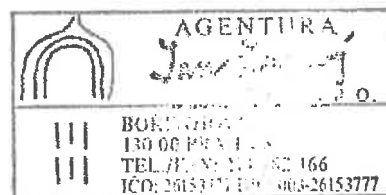
4. S ohledem na prioritní zájem objednatele dokončit obnovu památky v souladu se závaznými stanovisky orgánů státní památkové péče, v co nejvyšší kvalitě prací a maximální míře nově zjištěné autenticity proběhne dokončení zbývajících prací do 30. 9. 2021.
5. Zhotovitel dále výslovně potvrzuje, že při provádění díla bude řídit všemi aktuálními závaznými stanovisky, které se provádění díla dotýkají.

4. ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ DODATKU Č. 3

1. Obě strany smlouvy prohlašují, že si dodatek přečetly, s jeho obsahem souhlasí a že byl sepsán na základě jejich pravé a svobodné vůle, prostě omylů.
2. Tento dodatek je vyhotoven ve čtyřech stejnopisech, z nichž každý má platnost originálu a každá strana obdrží dva stejnopisy.
3. Ostatní ustanovení smlouvy o dílo ze dne 24. 4. 2019 zůstávají v platnosti.
4. Nedílnou součástí této smlouvy jsou přílohy:
 - Zápis z koordinačního jednání ze dne 14. 5. 2021
 - Stanovisko NPÚ č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15. 4. 2021
 - Závazné stanovisko k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou ze dne 24. 5. 2021
 - Zápis z koordinačního jednání ze dne 25. 5. 2021

Ve Žďáru nad Sázavou dne 28. 5. 2021

28-05-2021
V Praze dne __. __. 2021

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

GENERÁLNÍ
ŘEDITELSTVÍ

KRAJ VYSOČINA	
Došlo dne: 19-04-2021	Počet listů
Č.j.: KUJI 34382/2021	Počet příloh

Krajský úřad Kraje Vysočina
Oddělení památkové péče
Žižkova 57
587 33 Jihlava

Váš dopis č.j. / ze dne KUJI 30027/2021 / 29. 3. 2021
Naše č.j.: NPÚ-310/26388/2021
Vyřizuje / tel.: / 567213116
Spisový znak: 820.1
V Praze dne 15. 4. 2021

NKP Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, r.č. ÚSKP 221 (r. č. KP 11797/7-4653), parc.č. 577 k.ú Žďár nad Sázavou 2 Zámek – výmalby kaplí a menzy

K Vaší žádosti č.j. KUJI 30027/2021 ze dne 29. 3. 2021, kterou jsme obdrželi dne 1. 4. 2021 (dále jen Žádost), Vám zasíláme v souladu s § 14 odst. 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Zákon), naše písemné vyjádření, které je v rozsahu dle předložené žádosti podkladem pro vydání správního rozhodnutí.

Předmět žádosti:

Žádost o odborné vyjádření k obnově výmalby kaplí a obnově menz kostela sv. Jana Nepomuckého a k přemístění mramorové dlažby do ambitu kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou dle ustanovení § 14 odst. 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči

- k realizaci monochromní barevné úpravy kaplí v přízemí kostela (materiálově a barevně shodnou s úpravou ostatních ploch – tedy v lomeně bílé),
- k obnově zděných částí menz kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou.

Přílohy žádosti:

- 1) Restaurátorský průzkum kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďaru nad Sázavou. Sondážní průzkum výmalby a stratigrafie nátěrových vrstev na stěnách kaplí loď kostela, restaurátor: , dat. 20. 9. 2019.
- 2) Materiálový průzkum, zpráva 1419, odběr vzorků , dat. 12. 8. 2019. autoři průzkumu
- 3) Materiálový průzkum, zpráva 1509, odběr vzorků , autoři průzkumu
- 4) Žďár nad Sázavou, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Stěny kaplí – mramorování, Rekapitulace výsledků restaurátorského průzkumu, laboratorních vyšetření a průzkumu plošnými sondami, restaurátor , dat. 2020. (Součástí je obsáhlá fotodokumentace a restaurátorská zpráva z 11. 11. 2020 o zkoušce zabíjení stěn jedné z kaplí.)
- 5) Žďár nad Sázavou – Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Schéma koncepce původního řešení barevného rozčlenění architektonických prvků Interiérů kostela. 1) Objekty menz, 2) Stěny kaplí, restaurátorský průzkum a záměr, zprac. mal., dat. 2020.

- 6) Doplňující restaurátorský průzkum iluzivní malby – mramorování kaplí v přízemí poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře – Žďár nad Sázavou, zprac. ART ARCUS s.r.o. 2020.

Popis zamýšlených prací:

Navrženy jsou dva druhy úprav v interiéru přízemí kostela sv. Jana Nepomuckého:

A) Úprava stěn a částí kleneb kaplí a niky hlavního oltáře.

Navržena je konzervace stávajících ploch malovaného mramoru, tedy konsolidace barevných a štukových vrstev a provedení preventivního ošetření proti biotickému napadení. Současná barevná úprava má být následně překryta restaurátorským reverzibilním vápnem (např. KEIM). Barevná monochromní úprava má být materiálově shodná s úpravou ostatních ploch v interiéru, tedy v lomeně bílé tonalitě.

B) Zděné části menz bočních oltářů.

Menza č. 1, hlavní oltář: Je navrženo u horní desky očištění zejména kamenné mramorové plochy a dočištění štukových ploch na dozděné části s propojením a zpevněním. Horní plocha menzy bude převoskována. Boky menzy budou konzervovány. Počítá se s očištěním, tmelením drobných defektů a konzervací štukových ploch i skicové malby na přední straně. Shodně bude postupováno i u plochy stěny překryté bedněním menzy. Skoby pro uchycení bednění budou revidovány, konzervovány a opravena bude navazující omítka.

Menza v kapli č. 3: Horní kamenná část desky bude očištěna, boční dozděné části budou stabilizovány kotvením pomocí antikorových čepů. Spáry budou vyspraveny, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskovan. Současný stav těla menzy bude konzervován a konsolidován. Počítá se pouze se zpevněním a statickým zajištěním narušeného rozšíření menzy.

Menza v kapli č. 5: Menza bude upravena do stavu po rozšíření plochy stolu a to včetně povrchové úpravy štukových ploch a jejich barevného nátěru. Stávající barevný olejový nátěr je navrženo sejmut. Počítá se s doplněním chybějícího rozšíření na bocích menzy. Doplnky budou kotveny antikrovými čepy a budou omítané. Povrch doplnění kamenné oltářní desky bude štukový, napodobující historický stav. Kamenná deska bude očištěna a horní plocha menzy bude voskována. Tělo menzy bude v souladu s historickým stavem v červené barevnosti.

Menza v kapli č. 7: Menza bude upravena do stavu po rozšíření plochy stolu a to včetně povrchové úpravy štukových ploch a jejich barevného nátěru. Stávající barevný olejový nátěr je navrženo sejmut. Narušené a prasklé rozšíření na bocích menzy bude přikotveno nerezovými čepy a doplněno do plného tvaru. Doplněny budou omítky těla menzy. Horní kamenná část desky bude očištěna, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskovan. Tělo menzy bude v souladu s historickým stavem v červené barevnosti.

Menza v kapli č. 9: Horní kamenná část desky bude očištěna, boční dozděné části budou stabilizovány kotvením pomocí antikorových čepů. Spáry budou vyspraveny, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskovan. Současný stav těla menzy bude konzervován a konsolidován ve stávajícím rozsahu. Bude ponecháno odsekání pro zpětné osazení dřevěného bednění menzy. Počítá se pouze se zpevněním a statickým zajištěním narušeného rozšíření menzy i s kontrolou a antikorozi pasivací korodovaných konstrukcí vynášení rozšíření. Skoby pro uchycení bednění budou revidovány, konzervovány a opraveny budou navazující omítka. Zpětně dozděny budou vyzdívky navazující na dřevěné podium oltáře.

Charakteristika objektu:

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, spolu s ambly a inventářem, je mimořádně hodnotnou památkou, prohlášenou za NKP a zapsanou na Listinu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Poutní kostel byl vybudován v letech 1719 až 1722 podle plánů geniálního architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Založení kostela souviselo s připravovaným blahověčením a svatořečením Jana Nepomuckého. Stavba byla zahájena v roce 1719, autorem hlavního oltáře z let 1725 až 1727 je Řehoř Antonín Theny a Ignác Rohrbach. V průběhu 18. století bylo doplňováno vybavení kostela a prováděna řada oprav a úprav. Celý areál byl poškozen požárem v roce 1784. V průběhu 19. a 20. stol. byl opakovaně opravován. Po zápisu na Listinu památek UNESCO v roce 1994 probíhá postupná památková obnova ambly, exteriéru i interiéru kostela a pole poutníků.

Spolu se stavebními úpravami byly po dokončení stavy průběžně doplňovány, vylepšovány a nově polychromovány oltáře, rozšířeny menzy oltářů, pořízeny nové svatostánky a dva boční a hlavní oltář dostaly dřevěné bedněné menzy. Po požáru koncem 18. století a přeměně kostela na hřbitovní, byly opravy a úpravy podmíněny nedostatkem prostředků a byly často utilitárního charakteru. Opravy prováděné ve 20. století byly zaměřené na zajištění stavebně technického stavu kostela, opravy v interiéru a restaurátorské práce byly alespoň volně inspirovány posledním dochovaným stavem, snad s výjimkou dveří přízemí, kde došlo k chybnému vyhodnocení, ale tento neuvážený zásah byl napraven. Některé opravy a prováděné nátěry svědčí o až amatérské snaze zakrýt poškození.

Současný stav poznání dotčených chráněných kulturně historických hodnot:

Poutní areál na Zelené hoře má mimořádné architektonické, umělecké, historické, památkové a duchovní hodnoty. Je jedinečnou stavbou barokní gotiky. Stavba se vymyká běžným dobovým uměleckým normám a představám. Zápis na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO dokládá jeho jedinečnost ve světovém měřítku.

Areál je však i dokladem obecné úcty a zbožnosti od doby vzniku, jež také vedla k jeho záchraně po ničivém požáru koncem 18. stol., průběžné snahy o uchování a v současnosti i péče o mimořádné památkové a kulturně historické dědictví.

Stavební proměny vlastní stavby, řešení interiéru kostela, jeho úpravy a postupné doplňování mobiliářem, mnohdy spjaté i s konkrétními událostmi, jsou dokladem proměn v průběhu času a dobového výtvarného cítění a vkusu. Výmalby stěn kaplí i úpravy menz k nim nedílně patří.

Stávající stav:

A) Úprava stěn a částí kleneb kaplí a niky hlavního oltáře.

Presbytář u hlavního oltáře i stěny bočních kaplí a navazující části segmentových klenebních polí jsou pokryty malovaným mramorem. Jedná se o křehkou výmalbu na vápenné líčce provedené ve dvou vrstvách. Mramorování je v červené a hnědočervené barevnosti. Zejména ve spodních partiích je výmalba poškozená, na mnoha místech jsou lokální poruchy. Malba je zpráškovatělá a pokrytá prachovými depozity.

V rámci průzkumu a nábrusů bylo zjištěno jedno a více vrstev bílení a ve vrstvách mramorované malované výzdoby i zbytky vrstvy staršího mramorování jemnější formy a intenzity, které nelze oddělit a tedy je obtížné zjištění interpretovat. Na řadě ploch jsou provedeny sondy a zkoušky nové úpravy, v kapli č. 5 je provedena zkouška čištění a odkryvy byly interpretovány jako zbytky staršího mramorování.

V kapli č. 3 došlo k tomu, že restaurátor, bez odpovídajícího povolení MK ČR, po zpevnění stávajícího malovaného mramorování nástřikem nepasterizovaného kravského mléka, ředěného vodou v poměru 1:10, aplikoval celoplošný nátěr průmyslově vyráběným prostředkem Primal Standard.

B) Zděné části menz bočních oltářů.

Menzy jsou zděné, omítané. U hlavního oltáře a v kaplích č. 3 a 9 jsou překryty dřevěnými polychromovanými a u hlavního oltáře i plasticky zdobenými kryty. V nejstarší fázi byly menzy menší a byly opatřeny horní mramorovou deskou. Po rozšíření do stran přízdívkami byla horní plocha z kamene doplněna po stranách štukem s přizpůsobením deskám mramorovým. Na menze hlavního oltáře je pravděpodobně zkušební malba výzdoby zamýšleného překrytí bedněním a obdobně i na menze č. 3, kde je neosově malba hlavy okřídleného lva. Na všech menzách jsou zbytky červené polychromie. V kapli č. 5 došlo u menzy k odlomení a ztrátě zděného rozšíření. Menza je tvarově torzální a byla přetřena olejovým hnědočerveným nátěrem, obdobným jako bylo novodobé přetření dřevěného bednění kaplí č. 3 a 9. U menzy v kapli č. 7 se rozšířená menza, jen s mírným poškozením, zachovala. Boční okraje desky jsou však natřeny olejovou barvou, stěny menzy byly druhotně přepěnovány a též opatřeny olejovým nátěrem. U menzy v kapli č. 9 bylo pro osazení dřevěného bednění částečně odsekáno rozšíření a tím i narušeno kované vyztužení.

Dosavadní stav projednání:

Předložení žádosti předcházelo opakované projednání na místě se zástupcem NPÚ GnŘ i dalšími účastníky obnovy. Zástupce NPÚ opakovaně upozorňoval, že výmalba kaplí je dilem uměleckého řemesla a zásahy musí být prováděny v režimu restaurování v souladu s platnými ustanoveními zákona. Opakovaně vyjádřil nesouhlas se zakrytím malovaného mramorování.

Národní památkový ústav na základě prostudování předložených podkladů a znalosti situace konstatuje, že navržené zakrytí malovaných mramorů dle předloženého návrhu je v naprostém rozporu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot a nelze je realizovat. Oprava menz hlavního oltáře i 4 bočních kaplí není se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot v rozporu a realizace je možná při stanovení doplňujících podmínek:

1. Na menzách v kaplích č. 5 a 7 budou ponechány referenční vzorky všech stávajících souvrství barevných úprav, včetně olejových nátěrů. Jejich situování bude vyznačeno v restaurátorské zprávě. Referenční vzorky lze překrýt scelující retuš tak, aby nerušily celkovou sjednocující úpravu.
2. Obnova menz bude dokumentována restaurátorskou zprávou. Jedno její pare v rozsahu dle platné právní úpravy, bude předáno NPÚ generálnímu ředitelství k archivaci.

Zdůvodnění:

V současné době probíhá restaurování interiéru kostela a též všech oltářů, kazatelny a dalšího mobiliáře.

Součástí obnovy je proto i obnova – restaurování stěn pokrytých malovaným mramorováním a zděných menz s mramorovými deskami hlavního i bočních oltářů. Provedené laboratorní výzkumy, sondy a odkryvy prokázaly pod současnou úpravou plastik, svatostánků, opony hlavního oltáře, bednění menz atd. starší polychromie. Barevné řešení, včetně rozsahu zlacení i jinou barevnou úpravu opony hlavního oltáře lze datovat do doby vzniku oltářů a úprav ještě před požárem chrámu v roce 1784 a lze je nejspíše vztáhnout k přípravě oslavy výročí svatořečení Jana Nepomuckého v roce 1778.

A) Úprava stěn a částí kleneb kaplí a niky hlavního oltáře.

Byly provedeny laboratorní výzkum stratigrafie a mikrochemické vyhodnocení s identifikací pigmentů použitých v křehové malbě (viz příloha č. 1 a 2 Žádosti). Na vápenné omítce byl zjištěn jeden až blíže nespecifikovaný počet bílých nátěrů a vrstvy znečištění. Z toho vyplývá, že výmalba mramorování není z doby vzniku kostela, ale je pozdějším doplňkem (tak jako další části mobiliáře či zákristie atd.). Řada zjištěných pigmentů byla používána od starověku a středověku. Některé pak od roku 1810, 1834, 1853, 1857 a 1868. Zjištěná kadmiová červeň a titanové běloby se používají od r. 1910, 1920 a 1940. Je konstatováno, že „Ve vrstvách mramorované výmalby lze nalézt pod současnou exponovanou dvouvrstvou výmalbou zřejmě i zbytky vrstvy staršího mramorování jemnější formy a intenzity“, které „nelze dost dobře od sebe ve větší míře oddělit a spolehlivě interpretovat“ (viz příloha č. 4 Žádosti bod 2).

Z předložené přílohy (č. 5 Žádosti) je zřejmé, že návrh zakrýt mramorování je podložen záměrem podřídit úpravu interiéru nové ideové koncepci, kdy by „pozornost návštěvníka měly upoutat pouze dva hlavní artefakty – postava svatého Jana zpodobněného jako živá figura“.....“a uprostřed kupole červeně zářící symbol Jazyka uprostřed plamínkového okruží na podkladu Vesmírné Boží Svatozáře“. Vše ostatní má být „barevně potlačeno“. Také další části této přílohy jsou vedeny soudobou estetickou výtvarnou představou zpracovatele. Zmínka o mramorování zábradlí, jako součásti původního autorského záměru je zavádějící, protože ani zde není jednoznačné, zda jde o řešení z doby výstavby kostela, nebo o výtvarný doplněk z řady etap postupných úprav.

Doplňující restaurátorský průzkum (příloha č. 6 Žádosti) konstatuje, že 2 – 3 vrstvy bílých monochromních vápenných nátěrů korespondují s původní autorskou koncepcí.

Není sporu o tom, že po omítnutí interiéru kostela byla nová omítka opatřena vápenným pačokem a při dalších opravách, které souvisely s postupnou instalací plastik oltářů, rozšířením menz apod., bylo bílení zopakováno, nejpozději do roku 1778. Z toho, že malované mramorování není pod bedněním menz, zpracovatelé správně usuzují, že bylo provedeno až po osazení bednění, ale se zavádějícím nepodloženým závěrem, že je z roku 1900 a jde až o novodobou úpravu. Nejmladší použitý pigment titanová běloba (rutil) byla k dispozici (příloha č. 2 Žádosti) v roce 1940. Výmalba je ale již na fotografii ze starší doby. Po roce 1940 byla tedy výmalba opravována.

Křehové výmalby se používaly tradičně. Mají omezenou životnost. Zcela běžné bylo, že se prováděly opakovaně nově, starší verze se s větší či menší pečlivostí smyla a byla provedena nově. S ohledem na to, že se vyskytuje na 5 oddělených částech, bylo smytí a obnova prováděny postupně a malíř – řemeslník tak viděl starší provedení. Jak vyplývá z Rekapitulace výsledků restaurátorského průzkumu, laboratorních vyšetření a průzkumu plošnými sondami (příloha č. 4 Žádosti) mohlo dojít k posunům v tónování a barevnosti v souvislosti s dobovým vkusem.

Navržené zabílení malovaného mramorování není podloženo exaktními zjištěními, je výsledkem současné vize a vkusu. Jde o projev purizmu. Zjištění naopak dokládá, že současná úprava opakuje starší provedení. Argument, že nalezené polychromie menz a oltářů mají studené odstíny a mramorování teplé apod. jsou z hlediska historického výtvarného vkusu i historického vývoje kostela a postupné proměny jeho interiéru irelevantní.

Výmalba s mramorováním slohově odpovídá poslední třetině 18. století, nelze vyloučit ani provedení po roce 1800 v souvislosti s proměnou kostela na hřbitovní. S ohledem na nedostatek financí a s ohledem na ztrátu významu bočních oltářů to však není pravděpodobné. Ostatní opravy a úpravy byly utilitární a mimo nové kazatelny velmi nízké řemeslné kvality.

Z těchto výše uvedených důvodů nelze souhlasit s návrhem pana Tomáše Rafla, ak. mal. a rest, držitele povolení „Restaurovat nepolychromovaná sochařská díla v kameni a štku“ překrýt mramorové malované mramorování a Interiér upravit dle jeho nové ideové koncepce. Předložený doplňující restaurátorský průzkum (příloha č. 6 Žádosti), předpokládá, že starší barevné úpravy lze nalézt jen na kamenné a štukové architektuře menz, tedy pod dřevěným krytím. Z toho, že malované mramorování není pod bedněním, ale nevyplývá, že jde tedy až o novodobou úpravu. Je tím dána doba nejstaršího možného vzniku, který lze spojit s datací 1778. Z dobových postupů vyplývá zcela jednoznačně, že nejprve bylo osazeno bednění menz na již dříve z důvodů velkého zájmu o poutě, rozšířené menzy. Teprve po té se přistupovalo na místě k provádění povrchových úprav, tedy polychromii dřevěného bednění i v místech přichycení bednění opravených omítek stěn.

Pro eliminaci výzdoby stěn malovaným mramorováním ve prospěch prvotního autorského záměru Santiniho, který byl v průběhu existence kostela i ambitu řadou stavebních úprav měněn a neodpovídá mu ani postupně doplňované vybavení interiéru mobiliářem, není z hlediska památkové péče žádný důvod. Malované mramorování stěn je cenným dokladem proměny výtvarného dobového cítění a snahy zvýšit exkluzivitu interiéru kostela. Zda se tak stalo v souvislosti s přípravou slavností spojených s výročím svatořečení v roce 1778, či při opravách po požáru v roce 1784, či v průběhu 19. století není rozhodující. Vždyt další změny po požáru kostela také není důvod odstraňovat (varhany, kazatelnu atd.).

Při opravách celého areálu jsou dosud respektovány zásahy, které nejsou stavebně degradující a korigují se jen ty, které mají zcela utilitární charakter, např. dozdivky parapetů, masivní dřevěné okenní výplně vsazené za původní dochované kovové výztuhy oken prosklených do olova apod.

Není žádný důvod eliminovat doplňky uměleckořemeslného charakteru, například snížení bran ambitu či bednění menz, tedy ani uměleckořemeslnou výmalbu kaplí a presbytáře.

B) Zděné části menz bočních oltářů.

Menzy hlavního i bočních oltářů byly postupně upravovány. Zřejmě v souvislosti s velkým zájmem o poutě byly původní menzy, kryté mramorovou deskou, na bocích rozšířeny a zvětšení horní plochy bylo provedeno ve štku. Rozšíření bylo vyztuženo kovanými kotvami. Muselo se tak stát v průběhu 18. století. Při pořízování bednění na menzy hlavního oltáře a u dvou oltářů byly na dvou menzách provedeny návrhové malby. V kapli č. 9 byla zděná menza částečně odsekána, aby se bednění vešlo. Další úpravy horní plochy u hlavního oltáře proběhly pro nové svatostánky. Bednění a svatostánky lze s velkou mírou pravděpodobnosti datovat do úprav k roku 1778. U dvou menz, v kaplích č. 5 a 7, jsou v zadní části lodi, nebylo zřejmě bednění menz pořízeno. Obě zůstaly v podobě po rozšíření přízdívkami. Ve stěnách nejsou stopy po případném kotvení bednění. U menz v kapli č. 5 bylo rozšíření, které bylo provedeno velmi labilně, odlomeno a menza byla jen hrubě vyspravena do amorfního tvaru. I podla oltářů jsou mladším doplňkem.

Ad. 1. – Požadavek ponechat malé referenční vzorky všech vrstev povrchových úprav na menzách v kaplích č. 5 a 7 je dán snahou zanechat do budoucna i na místě informace o vývoji povrchových úprav. Překrytí retuší zajistí, aby vzorky nerušily estetický vjem.

Ad. 2. – Zpracování restaurátorské zprávy, v rozsahu dle platné právní úpravy, je důležitou součástí obnovy. Úplné jedno pare je třeba předat NPÚ generálnímu ředitelství k archivaci. Je to potřebné k uchování informací o provedených zásazích, ověření úspěšnosti zásahů po větším časovém odstupu a k využití pro další péči o tuto významnou památku v budoucnu.

S pozdravem

PhDr. BcA. Martin Pácal

vedoucí odboru péče o památkový fond

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ
FARNOST
ŽĎÁR NAD SÁZAVOU II**

Zámek 2/2, 591 01
Žďár nad Sázavou 2
www.zdarskefarnosti.cz
www.zelena-hora.cz

Název veřejné zakázky:

**OBNOVA POUTNÍHO KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO
NA ZELENÉ HOŘE VE ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU
INTEGROVANÝ REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM
SPECIFICKÝ CÍL 3.1, KOLOVÁ VÝZVA Č. 13**

Zápis z jednání ve věci vydání závazného stanoviska k obnově památky

ZADAVATEL, VLASTNÍK: Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, Zámek 2/2, 591 01 Žďár nad Sázavou
MÍSTO STAVBY: Žďár nad Sázavou, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, pozemek p.č. 577 v k. ú. Zámek Žďár

Projednáno:

V rámci koordinačního jednání konaného 14. 5. 2021 byla projednána vzájemná stanoviska zúčastněných vznesená v průběhu rozhodovacího a schvalovacího procesu souvisejícího s žádostí vlastníka, podanou ve věci závazného stanoviska k restaurátorské obnově výmalby kaplí hlavního a bočních oltářů kostela.

1. V souvislosti se závěry kontrolního dne č. 22 konaného 9.10.2020 byly zpracovány požadované restaurátorské průzkumy a záměry k úpravě výmalby kaplí spolu se zdokumentováním a vyhodnocením nálezoových situací, a to včetně barevného, tvarového a materiálového řešení menz.

2. Zadavatel podal na základě výsledků zpracovaných restaurátorských průzkumů a záměrů 26.3.2021 žádost o závazné stanovisko k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů.

3. V rámci řízení byl vlastník před vydáním závazného stanoviska seznámen s obligatorním podkladem řízení – stanoviskem NPÚ č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15.4.2021.

4. K uvedenému stanovisku byla 26.4.2021 předložena reakce vlastníka na seznámení se s podklady rozhodnutí dle §36 zákona č. 500/2004 Sb. ve věci vydání závazného stanoviska v předmětné věci.

5. Z důvodu projednání této názorové rozdílnosti požádal Krajský úřad Kraje Vysočina o jednání generální ředitelky NPÚ. Jednání bylo svoláno na 14. 5. 2021 na místo samé. V rámci něj byly zúčastněnými stranami argumentovány principy odlišných postojů. Zástupci NPÚ nedoporučili postup obnovy dle žádosti vlastníka, NPÚ svoji názorovou argumentaci opírá o nutnost zachování barevné výzdoby z důvodu dodržení principů památkové péče, zejména pak o pochybnost o správnosti technologického postupu zakrytí původní výmalby.

7. I toto jednání je jedním z podkladů pro rozhodnutí krajského úřadu v předmětné věci a stanovení podmínek pro další postup vlastníka při realizaci obnovy této významné kulturní památky.

8. Řádné projednání předmětné věci má podstatného vliv a zasahuje do termínových předpokladů obnovy památky. Z tohoto důvodu zúčastnění doporučují zdůvodněný odklad navazujících restaurátorských činností o dobu nezbytně nutnou k jejich zajištění a provedení v souladu se zájmy státní památkové péče.

jméno a příjmení	obchodní firma/název organizace vůči níž je účastník v pracovněprávním či obdobném vztahu	e-mail	podpis
		telefon/mobil	
Ing. arch. Olga Čermáková	Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor kultury a památkové péče	Cermakova.O@kr-vysocina.cz	
		+420 724 650 212	
dr. Pavel Jerie	Národní památkový ústav, odborný garant akce	jerie.pavel@npu.cz	
		+420 602 238 851	
Mgr. Vladimír Záleský	Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, statutární zástupce vlastníka	zalesky@dieceze.cz	
		+420 607 736 851	
Ing. František Laštovička	Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, koordinátor obnovy	lastovicka@tiscali.cz	
		+420 605 762 579	

**ŘÍMSKOKATOLICKÁ
FARNOST
ŽĎÁR NAD SÁZAVOU II**

Zámek 2/2, 591 01
Žďár nad Sázavou 2
www.zdarskefarnosti.cz
www.zelena-hora.cz

**Název veřejné zakázky: OBNOVA POUTNÍHO KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO
NA ZELENE HOŘE VE ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU
INTEGROVANÝ REGIONÁLNÍ OPERAČNÍ PROGRAM
SPECIFICKÝ CÍL 3.1, KOLOVÁ VÝZVA Č. 13**

Zápis z koordinačního jednání ve věci termínové kolize projektu

ZADAVATEL, VLASTNÍK: Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, Zámek 2/2, 591 01 Žďár nad Sázavou
MÍSTO STAVBY: Žďár nad Sázavou, poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, pozemek p.č. 577 v k. ú. Zámek Žďár

Projednáno:

V rámci koordinačního jednání konaného 25.5.2021 byly vyhodnoceny termínové důsledky plynoucí ze závěru koordinačního jednání ve věci vydání závazného stanoviska k restaurátorské obnově výmalby kaplí hlavního a bočních oltářů kostela a obnově zděných částí menz v kostele sv. Jan Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou.

1. Účastníci jednání aktualizovali harmonogram realizace akce s ohledem na nově vzniklé skutečnosti s tím, že z harmonogramu plynoucí termín dokončení akce je stanoven pro dobu nezbytně nutnou k zajištění a provedení prací.

2. Účastníci jednání se shodli, že současný stav realizace ovlivní všechny smluvní zhotovitele:

- spol. Akant Art v rámci smluvních závazků provede m.j. barevnou úpravu pozadí kaplí, kolize s vydáním závazného stanoviska k realizaci,
- spol. Agentura Jan Zrzavý po dokončení barevné úpravy pozadí provede instalaci figurální i nefigurální výzdoby kaplí, kolize s koordinovanou činností prací na pozadí kaplí, viz výše,
- spol. STROMMY COMPANY provede dokončení pokládky mramorové dlažby v boční kapli ambitu dle schválené dokumentace, kolize s výše uvedenými činnostmi, na stávající dlažbě je postaveno lešení sloužící k činnostem spol. Akant Art a Agentura Jan Zrzavý,
- spol. Akant Art provede dokončení pokládky nové podlahy v místě hlavního oltáře, kolize s výše uvedenými činnostmi, na stávající dlažbě je postaveno lešení sloužící k činnostem spol. Akant Art a Agentura Jan Zrzavý.

3. Harmonogram časové náročnosti dokončení akce:

Krajský úřad Kraje vysočina:

- předpoklad vydání závazného stanoviska do 30 dní od podání žádosti 25.4.2021
- z důvodu složitosti (zvláště složitá koncepční a odborná stránka věci) bude závazné stanovisko vydáno v 60 denní zákonné lhůtě 24.5.2021

spol. Akant Art:

- provede vynesení vzorků a upřesnění materiálového řešení dle podmínky závazného stanoviska do 21 dní od jeho vydání. (14.6.2021)

vlastník/zadavatel:

- svolání KD k vyhodnocení vzorku do 15 dní od jeho zhotovení včetně technologické lhůty zrání. (29.6.2021)
- zajištění vypracování restaurátorského záměru včetně technologického postupu realizace dle výsledku vyhodnocení vzorku do 10 dní jako podkladu pro podání žádosti o realizační závazné stanovisko. (9.7.2021)

-podání žádosti vlastníka o realizační závazné stanovisko k upřesněnému materiálovému a technologickému řešení. (12.7.2021)

Krajský úřad Kraje Vysočina:

-vydání závazného stanoviska v základní 30-i denní lhůtě, z toho 20 dnů pro vydání obligatorního podkladu NPÚ včetně správního řízení a vydání stanoviska. NPÚ (10.8.2021)

spol. Akant Art:

-dokončení barevné úpravy pozadí oltářů dle realizačního závazného stanoviska do 21 dní od jeho vydání. (31.8.2021)

spol. Agentura Jan Zrzavý:

-dokončení zakázky do 21 dní od dokončení barevné úpravy včetně technologické lhůty zrání a včetně demontáže lešení. (21.9.2021)

spol. STROMMY COMPANY:

-dokončení zakázky (pokládka mramorové dlažby v boční kapli ambitu) do 8 dní od demontáže lešení před hl. oltářem. (30.9.2021)

spol. Akant Art:

-dokončení pokládky nové dlažby před hlavním oltářem do 8 dní od demontáže lešení v prostoru před hl. oltářem. (30.9.2021)

4. Účastníci celkové obnovy poutního kostela v rámci vyvolané aktualizace harmonogramu prací doporučují na základě výše uvedeného stanovit termín dokončení realizace prací do 30.9.2021, termín dokončení akce včetně odstranění vad a nedodělků pak k 31.10.2021.

jméno a příjmení	obchodní firma/název organizace vůči níž je účastník v pracovněprávním či obdobném vztahu	e-mail	podpis
		telefon/mobil	
Ing. arch. Olga Čermáková	Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor kultury a památkové péče	Cermakova.O@kr-vysocina.cz	
		+420 724 650 212	
Mgr. Vladimír Záleský	Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2	zalesky@dieceze.cz	
		+420 607 736 851	
Ing. František Laštovička	Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, koordinátor obnovy	lastovicka@tiscali.cz	
		+420 605 762 579	
Lenka Langpaulová	Agentura „Jan Zrzavý“ s.r.o.	ag-jz@volny.cz	
		603 526 197	
ak. mal. Tomáš Rafl	Akant Art, v.o.s	tomas@rafl.cz	
		+420 602 220 142	
Ing. Vojtěch Halámek	STROMMY COMPANY s.r.o.	info@bagrland.com	
		608 866 687	

Číslo jednací: KUJI 45016/2021

Sp.zn.: OKPP 213/2021

V Jihlavě dne: 24. 5. 2021

Rozhodnutí

Závazné stanovisko k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou, dle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

Účastník řízení:

Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, Zámek 2/2, 591 02 Žďár nad Sázavou, IČ 48898813 (dále též „vlastník“), zastoupená Ing. Františkem Laštovičkou, IČ 10117831, Studentská 1133, 591 01 Žďár nad Sázavou

Krajský úřad Kraje Vysočina, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu (dále jen „**krajský úřad**“ či „**správní orgán**“) jako příslušný orgán státní památkové péče, na základě žádosti Římskokatolické farnosti Žďár nad Sázavou 2, IČ 48898813, se sídlem Zámek 2/2, 591 02 Žďár nad Sázavou, doručené dne 26. 3. 2021 o vydání závazného stanoviska

- k realizaci monochromní barevné úpravy kaplí v přízemí kostela (materiálově a barevně shodnou s úpravou ostatních ploch – v barvě lomené bílé) a
- k obnově zděných částí menz kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou,

a to dle a v rozsahu:

- *Restaurátorský průzkum kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou, Sondážní průzkum výmalby a stratigrafie nátěrových vrstev na stěnách kaplí lodě kostela, restaurátor: MgA. Linda Gurecká, 20. 9. 2019 (Příloha č. 1)*
- *Materiálový průzkum, zpráva č. P1419, vypracoval Ing. Zuzana Valentová, Ing. Michal Pech, 12. 9. 2019 (Příloha č. 2)*
- *Materiálový průzkum, zpráva č. P1509, vypracovali Ing. Zuzana Valentová, Ing. Michal Pech, 26. 2. 2020 (Příloha č. 3)*
- *Žďár nad Sázavou, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Stěny kaplí – mramorování, Rekapitulace výsledků restaurátorského průzkumu, laboratorních vyšetření a průzkumu plošnými sondami, restaurátor: ak. mal. Tomáš Rafl, 2020 (Příloha č. 4)*
- *Žďár nad Sázavou, Poutní kotel sv. Jana Nepomuckého, Schéma koncepce původního řešení barevného rozčlenění architektonických prvků interiéru kostela, restaurátor: ak. mal. Tomáš Rafl, 2020 (Příloha č. 5)*
- *Doplňující restaurátorský průzkum iluzivní malby – mramorování kaplí v přízemí poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře – Žďár nad Sázavou, ART ARCUS s.r.o., restaurátor: MgA. Magdalena Rafl Bursová, akad. mal. a rest., Mgr. Jakub Rafl, akad. soch. a rest., 2020 (Příloha č. 6)*

(dále též „předložená dokumentace“, „předložená dokumentace Příloha č. 1-6“ nebo „Dokumentace“),

rozhodl podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní památkové péči“), podle vyhlášky č. 66/1988 Sb., ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádí zákon o státní památkové péči, a po písemném vyjádření Národního památkového ústavu, generálního ředitelství (dále též „NPÚ Praha“), č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15. 4. 2021 došlém na krajský úřad dne 19. 4. 2021, takto:

Obnova monochromní barevné úpravy výklenků oltářů kostela (materiálově a barevně shodnou s úpravou ostatních ploch – v barvě lomené bílé) a obnova zděných částí menz hlavního a bočních oltářů kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou, a to dle a v rozsahu předložené dokumentace, resp. předložené dokumentace - Přílohy č. 5 a 6 se považuje z hlediska státní památkové péče za přípustnou při splnění následujících podmínek:

1. Na zděných menzách v kaplích č. 5 a 7 budou ponechány referenční vzorky všech stávajících souvrství barevných úprav, včetně olejových nátěrů. Jejich situování bude vyznačeno v restaurátorské zprávě. Referenční vzorky lze překrýt scelující retuší tak, aby nerušily celkovou sjednocující úpravu.
2. Navržená konzervace mramorování, konsolidace barevných a štukových vrstev a ošetření proti biologickému napadení bude doplněno konkrétním materiálovým řešením. Zároveň bude proveden vzorek aplikace navrženého řešení pro ověření reverzibility barevné výmalby – lomené bílé. K doplněnému materiálovému řešení bude na základě žádosti vlastníka vydáno závazné stanovisko krajského úřadu.
3. Za stolkem (abakem) přisazeným k levému pilíři při vstupu do kněžiště, který je součástí pozdějšího liturgického vybavení kostela, bude ponecháno stávající souvrství výmalby kaplí, včetně mramorové výmalby, a to jako referenční vzorek ponechaný in situ.
4. V průběhu prací na menzách svolá vlastník kontrolní den za účasti zástupce NPÚ Praha, krajského úřadu a restaurátora pro ověření průběhu prací. Kontrolní den bude svolán také po provedení vzorku navrženého řešení obnovy výmalby.
5. Práce budou průběžně dokumentovány. Závěrečná restaurátorská zpráva obsahující náležitosti dle § 10 odst. 4 vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon o státní památkové péči, bude předložena do 2 měsíců od ukončení předmětných restaurátorských prací v jednom výtisku krajskému úřadu a v jednom NPÚ Praha.

Odůvodnění

Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou, byl nařízením vlády č. 262/1995 Sb., ve znění pozdějších změn, s účinností ode dne 15. 11. 1995 prohlášen národní kulturní památkou, v Ústředním seznamu kulturních památek ČR zapsanou pod rejstříkovým číslem 11797/7-4653. Vlastníkem objektu je Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2, Zámek 2/2, 591 02 Žďár nad Sázavou.

Dne 26. 3. 2021 požádala Římskokatolická farnost Žďár nad Sázavou 2 o vydání závazného stanoviska k obnově výmalby kaplí a zděných menz hlavního a bočních oltářů kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou. Jako nedílná součást žádosti byla předložena následující dokumentace:

- Restaurátorský průzkum kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou, Sondážní průzkum výmalby a stratigrafie nátěrových vrstev na stěnách kaplí lodě kostela, restaurátor: _____, 20. 9. 2019 (Příloha č. 1)
- Materiálový průzkum, zpráva č. P1419, vypracoval _____, 12. 9. 2019 (Příloha č. 2)
- Materiálový průzkum, zpráva č. P1509, vypracoval _____, 26. 2. 2020 (Příloha č. 3)
- Žďár nad Sázavou, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Stěny kaplí – mramorování, Rekapitulace výsledků restaurátorského průzkumu, laboratorních vyšetření a průzkumu plošnými sondami, restaurátor: _____, 2020 (Příloha č. 4)
- Žďár nad Sázavou, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého, Schéma koncepce původního řešení barevného rozčlenění architektonických prvků interiéru kostela, restaurátor: _____, 2020 (Příloha č. 5),
- Doplnující restaurátorský průzkum iluzivní malby – mramorování kaplí v přízemí poutního kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře – Žďár nad Sázavou, ART ARCUS s.r.o., restaurátor: _____, akad. soch. a rest., 2020 (Příloha č. 6).

Současný stav a předmět řízení

Navržené práce jsou popsány v předložené dokumentaci - Příloze č. 5 pro obnovu zděných menz a v Příloze č. 6 pro obnovu výmalby kaplí hlavního a bočních oltářů. Ostatní přílohy předložené dokumentace obsahují zejména sondážní průzkumy, stratigrafii nátěrových vrstev, materiálové průzkumy, rekapitulaci výsledků restaurátorských průzkumů, laboratorních vyšetření a průzkumů plošnými sondami.

V současné době probíhá postupná obnova kostela sv. Jana Nepomuckého, a to včetně jeho interiéru. Téměř před dokončením se nachází restaurátorské práce na hlavním a bočních oltářích. Autorem návrhů oltářů byl _____ Na jejich provedení se v letech 1725 až 1729 podíleli _____ Oltářní svatostánky (tabernákl) a dřevěné obložení menzy hlavního oltáře a dvou bočních menz (blíže ke kněžišti), které jsou v současné době též restaurovány, jsou pak datovány před požár 1784. Jejich vznik pravděpodobně souvisí s přípravou na oslavy svatojánského výročí. Probíhající restaurátorské práce na hlavním a bočních oltářích zahrnují zejména opravu rozsáhlých poškození, trhlin, odlomených či chybějících drobných částí oltářů (atributů, prstů, střapců, apod.) Snímány jsou mladší a novodobé barevné úpravy architektury oltářů (sv. Jana Nepomuckého, andělů i opony); druhotné úpravy a olejové hnědé nátěry překrývající původní mramorování svatostánků a dřevěných obložek menz. Ty budou prezentované v původní podobě z doby svého vzniku před rokem 1779. U bočních oltářů bude navržena původní barevnost obláček. Sochy byly vždy prezentované v barvě bílé (leštěná běl), i když technika a úroveň provedení oprav byla kolísavá. K sejmutí barevných přemalův dojde i u ústřední postavy sv. Jana Nepomuckého, kdy bude odryta původní barevnost, u drapérie bude prezentována v pořadí druhá barevná vrstva, která je připisována době před oslavou svatojánského výročí. Vrstva pod ní se dochovala v torzální podobě.

¹ Viz Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáře nad Sázavou, Kulturní statek České republiky navrhovaný k zařazení do Seznamu světového dědictví, 1993, Česká republika (dále též „návrh na zařazení do UNESCO“ či „Návrh“)

Práce, které jsou předmětem vydávaného závazného stanoviska, jsou nedílnou součástí dokončení celkové opravy oltářních výklenků, tj. štukové výzdoby, výmalby, samotných oltářů a menz a související výbavy - svatostánků.

Nezbytnost opravy si vyžaduje současný technický stav oltářních výklenků i menz. Stávající výmalba – mramorování je zejména ve spodních partiích fyzicky opotřebována (otěr, pohyb lidí,...), barevná vrstva degraduje a práškovatí. Zřejmě jsou opravy výmalby provedené po roce 1940.²

Oltářní menzy je třeba rozdělit na dva typy.

Menzy v kapli č. 5 a č. 7 se dochovaly ve zděné podobě. Dřevěné kryty na ně historicky nikdy nebyly pořízeny. Zbylé zděné menzy, a to hlavního oltáře č. 1 a obou postranních oltářů v kapli č. 3 a č. 9 byly později³ opatřeny dřevěnými kryty, které jsou v současné době restaurovány dle platného závazného stanoviska v souladu s doporučením NPÚ Praha.

Současný technický stav jednotlivých zděných menz, které jsou předmětem závazného stanoviska, se liší⁴. Objevují se statická poškození, narušená či chybějící přidaná křídla, defekty štukových vrstev, pozdější olejové přemalby, atd. Významnou roli hraje i fakt, zdali se jedná o menzy s dřevěným krytím nebo bez něj.

Vlastník v předmětné žádosti o závazné stanovisko navrhuje provést zejména následující práce:
Výmalba výklenků oltářů:

Navržena je konzervace stávajících ploch malovaného mramoru, konsolidace barevných a štukových vrstev a provedení preventivního ošetření proti biotickému napadení. Současná barevná úprava má být následně překryta restaurátorským reverzibilním vápnem (např. KEIM). Barevná monochromní úprava je navržena v lomené bílé tonalitě, materiálově shodné s úpravou ostatních ploch v interiéru.

Obnova zděných menz:

Navržené práce se liší dle jejich typu a aktuálního fyzického stavu.

U menzy hlavního oltáře, kaple č. 1 je navrženo u horní desky očištění zejména kamenné mramorové plochy a dočištění štukových ploch na dozděné části s propojením a zpevněním. Horní plocha menzy bude převoskována. Boky menzy budou konzervovány. Počítá se s očištěním, tmelením drobných defektů a konzervací štukových ploch i skicové malby na přední straně. Shodně bude postupováno i u plochy stěny překryté bedněním menzy. Skoby pro uchycení bednění budou revidovány, konzervovány a opravena bude navazující omítka.

Menza v kapli č. 3: Horní kamenná část desky bude očištěna, boční dozděné části budou stabilizovány kotvením pomocí antikorozních čepů. Spáry budou vyspraveny, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskován. Současný stav těla menzy bude konzervován a konsolidován. Počítá se pouze se zpevněním a statickým zajištěním narušeného rozšíření menzy.

Menza v kapli č. 5: Menza bude upravena do stavu po rozšíření plochy stolu a to včetně povrchové úpravy štukových ploch a jejich barevného nátěru. Stávající barevný olejový nátěr je navrženo sejmut. Počítá se s doplněním chybějícího rozšíření na bocích menzy. Doplnky budou kotveny antikorozními čepy a budou omítané. Povrch doplnění kamenné oltářní desky bude štukový, napodobující historický stav. Kamenná deska bude očištěna a horní plocha

² Nejmladší použitý pigment doložený v materiálovém průzkumu - titanová běloba (rutil) byla k dispozici v roce 1940. Písemné vyjádření NPÚ Praha (cit.): „...Výmalba je ale již na fotografii ze starší doby. Po roce 1940 byla tedy výmalba opravována.“

³ Tj. ke svatojánskému výročí, podrobněji viz výše.

⁴ Podrobněji viz předložená dokumentace Příloha č. 5.

menzy bude voskovaná. Tělo menzy bude v souladu s historickým stavem v červené barevnosti.

Menza v kapli č. 7: Menza bude upravena do stavu po rozšíření plochy stolu a to včetně povrchové úpravy štukových ploch a jejich barevného nátěru. Stávající barevný olejový nátěr je navrženo sejmut. Narušené a prasklé rozšíření na bocích menzy bude přikotveno nerezovými čepy a doplněno do plného tvaru. Doplněny budou omítky těla menzy. Horní kamenná část desky bude očištěna, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskován. Tělo menzy bude v souladu s historickým stavem v červené barevnosti.

Menza v kapli č. 9: Horní kamenná část desky bude očištěna, boční dozděné části budou stabilizovány kotvením pomocí antikorozních čepů. Spáry budou vyspraveny, štukové plochy dotmeleny a barevně retušovány. Povrch horní plochy menzy bude převoskován. Současný stav těla menzy bude konzervován a konsolidován ve stávajícím rozsahu. Bude ponecháno odsekání pro zpětné osazení dřevěného bednění menzy. Počítá se pouze se zpevněním a statickým zajištěním narušeného rozšíření menzy i s kontrolou a antikorozi pasivací korodovaných konstrukcí vynášejících rozšíření. Skoby pro uchycení bednění budou revidovány, konzervovány a opravena bude navazující omítka.

Východiska rozhodnutí

Krajský úřad je při vydání závazného stanoviska dle zákona o státní památkové péči vázán platnými právními předpisy. Vycházel též ze skutečností známých mu z jiných správních řízení ve věci předmětného objektu, ze znalosti fyzického stavu věci, z odborné literatury, metodiky a dalších materiálů týkajících se kostela sv. Jana Nepomuckého.

Ust. § 14 odst. 3 zákona o památkové péči stanovuje správnímu orgánu následující, (cit.): „V závazném stanovisku ... se vyjádří, zda práce tam uvedené jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné, a stanoví se základní podmínky, za kterých lze tyto práce připravovat a provést. Základní podmínky musí vycházet ze **současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.**“

Ve věci ochrany kulturních dědictví je Česká republika signatářem řady mezinárodních dokumentů týkajících se památek či památek UNESCO a evropských úmluv, mj. Mezinárodní charty o zachování a restaurování památek a sídel, Benátky 1964 (dále též „**benátská charta**“)

Ust. § 2 zákona č. 500/2014 správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**správní řád**“), upravuje základní zásady činnosti správního orgánu, mj. správní orgán má dbát, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem, a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i na to, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případech nevznikaly nedůvodné rozdíly.

Obligatořním podkladem pro vydání závazného stanoviska krajského úřadu je písemné vyjádření NPÚ Praha.

Krajský úřad si jej k předmětným pracím vyžádal dne 29. 3. 2021. Písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče, č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15. 4. 2021 obdržel dne 19. 4. 2021 (dále též „**písemné vyjádření**“).

NPÚ Praha v něm nejprve popisuje současný stav poznání dotčených chráněných kulturně historických hodnot, (cit.): „*Poutní areál na Zelené hoře má mimořádné architektonické,*

umělecké, historické, památkové a duchovní hodnoty. Je jedinečnou stavbou barokní gotiky. Stavba se vymyká běžným dobovým uměleckým normám a představám. Zápis na Seznamu světového kulturního dědictví UNESCO dokládá jeho jedinečnost ve světovém měřítku.

Areál je však i dokladem obecné úcty a zbožnosti od doby vzniku, jež také vedla k jeho záchraně po ničivém požáru koncem 18. stol., průběžné snahy o uchování a v současnosti i péče o mimořádné památkové a kulturně historické dědictví.

Stavební proměny vlastní stavby, řešení interiéru kostela, jeho úpravy a postupné doplňování mobiliářem, mnohdy spjaté i s konkrétními událostmi, jsou dokladem proměn v průběhu času a dobového výtvarného cítění a vkusu. Výmalby stěn kaplí i úpravy menz k nim nedílně patří.“

Oprava zděných menz hlavního a bočních oltářů není, dle názoru NPÚ Praha, v rozporu s ochranou výše uvedených kulturně historických hodnot. Odborná organizace navrhuje jejich realizaci podmínit následovně, (cit.): „(1) Na menzách v kaplích č. 5 a 7 budou ponechány referenční vzorky všech stávajících souvrství barevných úprav, včetně olejových nátěrů. Jejich situování bude vyznačeno v restaurátorské zprávě. Referenční vzorky lze překrýt scelující retuší tak, aby nerušily celkovou sjednocující úpravu. (2) Obnova menz bude dokumentována restaurátorskou zprávou. Jedno její pare v rozsahu dle platné právní úpravy, bude předáno NPÚ generálnímu ředitelství k archivaci.“

Krajský úřad se ztotožnil s věcnou stránkou písemného vyjádření ve věci obnovy zděných menz, včetně navrhovaných podmínek a jejich zdůvodnění, (cit.): „Ad 1. Požadavek ponechat malé referenční vzorky všech vrstev povrchových úprav na menzách v kaplích č. 5 a 7 je dán snahou zanechat do budoucna i na místě informace o vývoji povrchových úprav. Překrytí retuší zajistí, aby vzorky nerušily estetický vjem. Ad. 2. Zpracování restaurátorské zprávy, v rozsahu dle platné právní úpravy, je důležitou součástí obnovy. Úplné jedno pare je třeba předat NPÚ generálnímu ředitelství k archivaci. Je to potřebné k uchování informací o provedených zásazích, ověření úspěšnosti zásahů po větším časovém odstupu a k využití pro další péči o tuto významnou památku v budoucnu.“

Ve věci obnovy výmalby kaplí hlavního a bočních oltářů NPÚ Praha ve svém písemném vyjádření konstatuje (cit.): „...navržené zakrytí malovaných mramorů dle předloženého návrhu je v naprostém rozporu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot a nelze jej realizovat.“ Ke konzervaci stávající malířské úpravy, realizaci konsolidace barevných a štukových vrstev a provedení ošetření proti biologickému nevznesl NPÚ Praha připomínky.

NPÚ Praha písemné vyjádření zdůvodnil následovně (cit.):

„Není sporu o tom, že po omítnutí interiéru kostela byla nová omítka opatřena vápenným pačokem a při dalších opravách, které souvisely s postupnou instalací plastik oltářů, rozšířením menz apod., bylo bílení zopakováno, nejpozději do roku 1778. Z toho, že malované mramorování není pod bedněním menz, zpracovatelé správně usuzují, že bylo provedeno až po osazení bednění, ale se zavádějícím nepodloženým závěrem, že je z roku 1900 a jde až o novodobou úpravu. ... Navržené zabílení malovaného mramorování není podloženo exaktními zjištěními, je výsledkem současné vize a vkusu. Jde o projev purizmu. ... Výmalba s mramorováním slohově odpovídá poslední třetině 18. století, nelze vyloučit ani provedení po roce 1800 v souvislosti s proměnou kostela na hřbitovní.“, a závěrem svého vyjádření NPÚ Praha uvádí (cit.): „Pro eliminaci výzdoby stěn malovaným mramorováním ve prospěch prvotního autorského záměru Santiniho, který byl v průběhu existence kostela i ambitu řadou stavebních úprav měněn a neodpovídá mu ani postupně doplňované vybavení interiéru mobiliářem, není z hlediska památkové péče žádný důvod. Malované mramorování stěn je cenným dokladem proměny výtvarného dobového cítění a snahy zvýšit exkluzivitu interiéru kostela. Zda se tak stalo v souvislosti s přípravou slavností spojených s výročím svatořečení v

roce 1778, či při opravách po požáru v roce 1784, či v průběhu 19. století není rozhodující. ... Při opravách celého areálu jsou dosud respektovány zásahy, které nejsou stavebně degradující a korigují se jen ty, které mají zcela utilitární charakter, např. dozdívky parapetů, masivní dřevěné okenní výplně vsazené za původní dochované kovové výztuhy oken prosklených do olova apod.

Není žádný důvod eliminovat doplňky uměleckořemeslného charakteru, například snížení bran ambitu či bednění menz⁵, tedy ani uměleckořemeslnou výmalbu kaplí a presbytáře."

Krajský úřad umožnil vlastníku seznámit se s podklady řízení před vydáním rozhodnutí. Ten v písemnosti ze dne 26. 4. 2021 mj. uvedl (cit.): „...v případě oltářů byla od zahájení přípravy jejich restaurování zvolena cesta autorského řešení, zejména z důvodu jeho nesrovnatelně vyšší kulturní hodnoty ve srovnání s pozdější úpravou. Považujeme proto plné autorské řešení oltářů včetně povrchové výzdoby kaplí za variantu přijatelnější než kombinaci autorského řešení oltářů s druhotnou povrchovou úpravou. Ztotožňujeme se s návrhem koncepce restaurování obsaženým v Doplňujícím restaurátorském průzkum iluzivní malby zpracovaným Mgr. Jakubem Raflem a MgA. Magdalenou Rafí Bursovou."

Krajský úřad se ve věci obnovy výmalby kaplí hlavního a bočních oltářů ztotožňuje s mnohými východisky uvedenými ve vyjádření NPÚ Praha, nikoliv však s prezentovaným závěrem (zdůvodnění viz níže). Nad rámec toho správní orgán konstatuje následující:

- a) NPÚ Praha poukazuje na skutečnost, že navrhovaná bílá barevnost je výsledkem současné vize a vkusu, ačkoliv souběžně uvádí, že bílá (bílení) je původní barevností stěn výklenků oltářů, a to prokazatelně min. do roku 1778 a v závěrečné části písemné vyjádření bílou barevnost označuje shodně jako předložený návrh vlastníka za prvotní autorský záměr Santiniho⁶.
- b) Písemná vyjádření NPÚ Praha ke stářím mramorové výmalby jsou vzájemně v nesouladu, když NPÚ Praha v odborném vyjádření k záměru rekonstrukce a doplnění štukové výzdoby, vč. výmalby a záměru restaurování plastické výzdoby (mobiliáře) kostela, č. j. NPÚ-310/21977/2016 ze dne 21. 3. 2016 uvádí mj. (cit.): „V případě malovaných mramorů se, s ohledem na pojetí korespondující s polychromiemi provedenými za Suchardů na zábradlích, důvodně předpokládá, že došlo k jejich celoplošné přemalbě. Tuto domněnku je třeba prověřit průzkumem a na jeho podkladě pak stanovit další postup.“ Oproti tomu v písemném vyjádření č. j. NPÚ-310/26388/2021 ze dne 15. 4. 2021 je konstatováno (cit.): „Výmalba s mramorováním slohově odpovídá poslední třetině 18. století, nelze vyloučit ani provedení po roce 1800 v souvislosti s proměnou kostela na hřbitovní.“ Názorový posun v časovém zařazení stávající mramorové výmalby není v písemném vyjádření zdůvodněn. Předložené průzkumy přisvědčují opaku, tj. prvotnímu názoru, a to Suchardovskému provedení.

Záměrem vlastníka není pouze provedení výmalby, ale celková oprava stěn oltářních výklenků v rámci souhrnné obnovy interiéru kostela. V průběhu let 2019 – 2020 byly provedeny sondážní průzkumy a stratigrafie nátěrových vrstev na stěnách kaplí. Výsledky průzkumů, včetně provedení vzorků (bílá), byly opakovaně konzultované a prezentované v rámci kontrolních dnů za účasti zástupce krajského úřadu i NPÚ Praha, viz zápisy z těchto kontrolních dnů. Dne 4. 9. 2020 bylo konstatováno, (cit.): „Pozadí bočních kaplí a hlavního oltáře bude upraveno na základě zjištění barevnosti po sejmutí stávající úpravy na spodnější vrstvu. Barevnost dohledané úpravy bude vyvzorkována. K výslednému posouzení celkového účinku bude provedena

⁵ Uvedené příklady nejsou a nebyly předmětem žádného závazného stanoviska. Krajskému úřadu není známo, proč je NPÚ Praha uvádí.

⁶ Bílá barevnost byla exaktně doložena nálezem pod bedněním.

zkušební instalace v rámci příštího KD". Na kontrolním dnu 18. 9. 2020 bylo dohodnuto (cit.): „V souvislosti s řešením barevné úpravy pozadí za bočními oltáři byla provedena provizorní instalace obkladu oltářní menzy a osazení svatostánku včetně vzorku polychromie obládků ve variantách na bílém a původním⁷ barevném pozadí stěn. V termínu do 9. 10. bude proveden vzorek dohodnutého návrhu úpravy omítek pozadí bočních oltářů, po jeho vyhodnocení bude zpracován restaurátorský záměr, který bude následně předložen k vydání závazného stanoviska.“ Dohodnutý návrh úprav omítek - provedený vzorek vytvořený výrazovým „potlačením“ stávající vrstvy po jejím zafixování nebyl optimálním řešením i s poukazem na znění benátské charty „restaurování se zastavuje tam, kde začíná hypotéza“. Následně byl zpracován doplňující restaurátorský průzkum – předložená dokumentace Příloha č. 6, který přináší shrnující popis a návrh koncepce restaurování výmalby kaplí, (cit.): „**Doplňující průzkum prověřil sondáže a poznatky z předchozích průzkumů. V nejstarších vrstvách byly nalezeny ve 2-3 vrstvách pouze bílé monochromní vápenné nátěry, které korespondují s původní autorskou koncepcí díla.**

Při průzkumech dalších druhotných vrstev na těchto monochromních jsme se zaměřili na mramorování. V rámci provedených stratigrafií s jistotou můžeme potvrdit existenci pouze současné podoby mramorování z přelomu 19. a 20. století. Očištěná část – širší sondáž v přiložené fotodokumentaci zaznamenává pouze podkladovou malbu pro toto v současné době viditelné mramorování. V provedených laboratorních průzkumech není doložena jiná barevná úprava. Koncept restaurování malířského pojetí kaplí navrhuje současnou malířskou úpravu mramorování z přelomu 19. a 20. století konzervovat a uchovat pod vápenným reverzibilním překryvem.

Krajský úřad za zásadní při rozhodování o obnově této významné kulturní památky považuje zhodnocení současného stavu poznání kulturně historické hodnoty objektu, resp. jeho předmětné části, kterou je nezbytné zachovat při umožnění realizace zamýšleného záměru.

Krajský úřad vycházel zejména z následujících podkladů:

- z písemného vyjádření NPÚ Praha⁸;
- z Nominační zprávy Zelené hora – Žďár nad Sázavou (podklady), návrh na zařazení do UNESCO, (cit.):

„Zelenohorský poutní kostel je architektonickým celkem, založeným na velmi vyhraněné do detailu promyšlené abstraktivně spekulativní kompozice. Základní estetickou idejí, se kterou zmíněná spekulace pracuje a kterou posléze sama formuje je představa dokonale centrálního komplexu, s výrazně akcentovanou vertikální dominantou ve středu. ... Již od svého vysvěcení v roce 1722 byl kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou jedním z nejslavnějších a nejnavštěvovanějších poutních center barokních Čech. ... Interiér kostelní stavby působí především svou převýšeností, zřejmou orientovaností prostoru směrem vzhůru a svou zvláštní prostorovou otevřeností. ... Přímou je střední prostor lodi otevřen v pěti směrech radiálních os do velkých výklenků a hrotytými záklenky. Forma těchto výklenků je nápadně převýšena a opět je symbolickou reprezentací svatojánského jazyka jako meče Páně. Čtyři z těchto pěti výklenků jsou horizontálně předěleny na spodní kaple a horní empory poměrně subtilní konstrukcí, zdobenou na podhledu zebry a hvězdami. Pátý z těchto výklenků, ležící na východní straně, je v celé své výši vyplněn velkým, volně plastickým, nearchitektonickým hlavním oltářem. Výklenky bočních kaplí a kněžiště vnímáme přímo jako součást středního prostoru, který se do nich jakoby paprscitě rozpíná. ...

Téma orientace stavby a především jejího vnitřního prostoru vůči sféře sakrální reality prezentované jako „vyšší prostor“ je obecně platným základním tématem vrcholně a pozdně barokní kostelní architektury především katolických oblastí. Realizován je však většinou prostředky obrazové iluze tedy podstatně nearchitektonickým. V případě Santiniho stavby svatojánského kostela na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou je právě

⁷ Ve smyslu dochovaného mramorování.

⁸ Vyhodnocení kulturně historické hodnoty provedené NPÚ Praha je uvedeno výše.

toto téma zcela výjimečně a úplně provedeno abstraktně geometrickými a architektonickými formálními prostředky. Dematerializovaná forma stavební hmoty, minimalizované členění, složitá prostorová koncepce s důrazným vertikálismem skladby, důmyslná kompozice světla i symbolická nosnost užitých forem a kompozitních vztahů vytvářejí celek takové estetické účinnosti a zároveň formální jedinečnosti, jaký v současné evropské architektuře nemá obdoby. Toto dílo - v době svého vzniku zcela mimořádné a nezvyklé - je zároveň nejhlubším vyjádřením základních estetických principů soudobého umění. Že si této výlučnosti vznikající realizace byli vědomi již její iniciátoři a tvůrci, dokládají dobové zprávy a popisy.“

Krajský úřad vybral výše uvedenou citaci, neboť právě ta výstižně popisuje jedinečnost řešení kostela sv. Jana Nepomuckého, resp. jeho vnitřního prostoru, kdy obecně platné principy pro vrcholně a pozdně barokní tvorbu, byly v Santiniho díle vyjádřeny prostředky geometrickými a architektonickými, nikoliv obrazovými, což v tehdejší tvorbě nemělo obdoby.

V Návrhu je dále popsána zachovaná původní výbava a výzdoba kostela, ve které se nachází řada prvků, včetně hlavního a bočních oltářů. Z malířské výzdoby jsou zde uvedeny pouze malované vzorce pětic svatojánských hvězd na pilířích arkád spodní etáže obvodové stěny. Výčet zahrnuje: hlavní oltář (1), boční oltáře (2-5), malované vzorce pětic svatojánských hvězd v první etáži (6), konzolové svícny v těchto obrazcích (7), konzolové, zrcadlové svícny horních etáží (pozdně barokní z pol. 18. století) (8), dřevěné, mramorové parapety obou etáží (9), částečně zachovaná původní dlažba (10), hvězdicové lampičky v průchodech do síní (11), zpovědnice (12), pozdně barokní konstrukce dveří sakristie (13), kazatelna (kolem roku 1860⁹) napodobující původní barokní (14), dělicí mříž před oltářem (15) a podstavec pod procesní sochu sv. Jana Nepomuckého. K ostatnímu vybavení a výzdobě materiál uvádí toliko (cit.): „Původní barokní výbava byla ochuzena odvozy po požáru v roce 1784 a doplněna po opravě kostela v roce 1792 a v první polovině 19. století. Novější doplňky nikde nenarušují estetický charakter památky.“

Závěrem návrh k zařazení do UNESCO obsahuje zdůvodnění, (cit.): „Poutní areál je unikátní dílo, jako snad nejoriginálnější projev svého tvůrce . . . Santiniho Aichla, právem řazeného mezi největší umělce barokní epochy v celosvětovém kontextu. . . Stavba je tak umělecky mimořádně odvážným dílem, vymykajícím se dobovým běžným uměleckým normám a představám a překračujícím platné hranice slohů.“

Není vůbec sporu o kulturně historické hodnotě díla Santiniho, zcela po právu zařazeném mezi nejvýznamnější světové památky.

Novější výzdobě a výbavě je v návrhu na zařazení do UNESCO věnována pouze tato věta, (cit.): „Novější doplňky nikde nenarušují estetický charakter památky.“

V části potvrzující autenticitu statku je uvedeno, že jeho podoba v původní Santiniho koncepci je zcela primární a v průběhu času nedošlo k jejímu rozhodujícímu narušení.

Jak z výše uvedeného vyplývá, předmětné mramorové výmalby výklenků kaplí měly nevýznamnou roli při návrhu na zařazení kostela sv. Jana Nepomuckého do UNESCO, resp. při jeho zapsání v prosinci 1994 na prestižní Seznam světového dědictví.¹⁰

Zatímco dle vyjádření NPÚ je mramorové výmalby cenným dokladem proměn kostela v průběhu času a dobového výtvarného cítění a vkusu (cit.): „Klihovaly výmalby se používaly tradičně. Mají omezenou životnost. Zcela běžné bylo, že se prováděly opakovaně nově, starší verze se s větší či menší pečlivostí smyla a byla provedena nově. S ohledem na to, že se vyskytuje na 5 oddělených částech, bylo smytí a obnova prováděny postupně a malíř - řemeslník tak viděl

⁹ Na rubu dřevěného reliéfu kazatelny zobrazující svržení těla světce do Vltavy byla objevena v průběhu restaurování upřesňující datace 1824.

¹⁰ Národní kulturní památkou se tento kulturní statek stal až následně, a to v lednu 1995.

starší provedení. Jak vyplývá z Rekapitulace výsledků restaurátorského průzkumu, laboratorních vyšetření a průzkumu plošnými sondami (příloha č. 4 Žádosti) mohlo dojít k posunům v tónování a barevnosti v souvislosti s dobovým vkusem¹¹.“, jedním z hlavních důvodů zařazení kostela sv. Jana Nepomuckého na prestižní seznam UNESCO je to, že je stavba umělecky mimořádně odvážným dílem vymykajícím se dobovým běžným uměleckým normám a představám.¹²

Krajský úřad se dále věnoval současnému stavu poznání ve věci časového zařazení předmětné mramorové výmalby. Dochovaná podoba výmalby je v inventarizaci stavebních prvků a mobiliáře¹³ (dále též „Inventarizace“) zařazena do roku 1897. Předložená dokumentace Příloha č. 6 uvádí, (cit.): „V rámci provedených stratigrafií s jistotou můžeme potvrdit existenci pouze současné podoby mramorování z přelomu 19. a 20. století.“ „Suchardovský“ rukopis stávající mramorové výmalby připouští i NPÚ Praha ve svém vyjádření z roku 2016, s předpokladem, že se jedná o přemalbu staršího mramorování, což předpokládala i Inventarizace, (cit.): „Orientačním restaurátorským průzkumem byla zjištěna spodní, motivem shodná malovaná vrstva.“ Připouští to i předložená dokumentace Příloha č. 4 (cit.): „Ve vrstvách mramorované výmalby lze nalézt pod současnou exponovanou dvouvrstvou výmalbou zřejmě i zbytky vrstvy staršího mramorování jemnější formy a intenzity, které nelze dost dobře od sebe ve větší míře oddělit a spolehlivě interpretovat.“ Předložená dokumentace Příloha č. 6 nález starší mramorové vrstvy nepotvrdila. Materiálový průzkum vrstvy mramorování zjistil řadu pigmentů, které byly používány od starověku a středověku, některé pak od roku 1810, 1834, 1853, 1857 a 1868. Zjištěná kadmiová červeň a titanové běloby se používají od r. 1910, 1920 a 1940, což bezesporu dokládá, že současná podoba mramorování je výsledkem oprav provedených ještě v první polovině 20. století. Omezená živostnost křidlových barev této skutečnosti přisvědčuje.

Průzkum potvrdil, že na vápenné omítce je jeden až blíže nespecifikovaný počet bílých nátěrů a vrstva znečištění. Z toho vyplývá, že výmalba mramorování není z doby vzniku kostela, ale je pozdějším doplňkem. Dochovanou vrstvu lze, dle stávajícího stavu poznání, vřadit do závěru 19. století s pozdějšími opravami.

Předložená dokumentace a průzkumy v ní doložené prokázaly i jinou záležitost, a to že původní barevnost výmalby kostela byla bílá (vápenný nátěr) a v kostele se nacházela min do roku 1779.

Vlastník, resp. autoři¹⁴ návrhu koncepce restaurátorského záměru nezpochybňují význam materiálového uchování předmětné mramorové výmalby bez ohledu na její stáří. Navržena je její konzervace a konsolidace a následné uchování pod reverzibilním nátěrem, a to v souladu se zásadou šetrnosti v přístupu k dochované historické substanti.

Ačkoliv se krajský úřad dále zaměřil i na jiné podklady – odbornou literaturu týkající se kostela sv. Jan Nepomuckého na Zelené hoře¹⁵, ani v ní nenachází kulturně historické hodnocení předmětné mramorové výmalby, které by podpořilo význam, který prezentaci dochované mramorové výmalby přikládá NPÚ Praha, když dle jeho názoru je zakrytí této mramorové výmalby v naprostém rozporu se zájmy státní památkové péče.

Jádrem názorového nesouladu mezi vlastníkem a NPÚ Praha totiž není uchování matérie dochované mramorové výmalby¹⁶, ale přípustnost či nepřípustnost překrytí mladší¹⁷ barevné

¹¹ 19. století

¹² 1. polovina 18. století

¹³ Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, Žďár nad Sázavou, Přípravná dokumentace stavby, Inventarizace stavebních prvků a mobiliáře, říjen 2001

¹⁴ „

¹⁵ –

Zelená hora Žďársko Jana Santiniho, FOIBOS BOOK s.r.o., Praha 2015

Karolinum, nakladatelství University Karlovy, Praha 1998

¹⁶ Matérie mramorové výmalby zůstane zachována jak za předpokladu provedení záměru vlastníka, tak při jeho neprovedení.

úpravy (mramorování) malbou v tzv. „Santiniho“ barevnosti¹⁸.

Dle názoru NPÚ Praha (cit.): „*Pro eliminaci výzdoby stěn malovaným mramorováním ve prospěch prvotního autorského záměru Santiniho, který byl v průběhu existence kostela i ambitu řadou stavebních úprav měněn a neodpovídá mu ani postupně doplňované vybavení interiéru mobiliářem, není z hlediska památkové péče žádný důvod*“.

Odborná organizace, dle názoru krajského úřadu, v této věci přehlíží předložený záměr vlastníka podpořený zpracovanou Dokumentací, i jeho reakci na písemné vyjádření NPÚ Praha ze dne 26. 4. 2021.

Výše uvedený názor NPÚ Praha v obecné (koncepční) rovině neobstojí, neboť kostel sv. Jana Nepomuckého prošel již mnohými obnovami, kdy právě význam prvotního autorského záměru Santiniho byl hlavním důvodem jejich realizace¹⁹, a to bez ohledu na řadu jiných stavebních úprav a postupně doplňovaném vybavení interiéru²⁰. Z obnov provedených v posledních letech lze jmenovat rekonstrukci štukové výzdoby kopule (návrat autorské štukové výzdoby interiéru ve své celistvosti), obnovu katedrálních oken na druhém ochoze (návrat autorského záměru osvětlení a odhmotnění kopule). V současné době probíhá obnova pole poutníků (návrat původního účelu této nedílné části areálu), restaurování původní dlažby přízemí a rekonstrukce její skladby²¹ (návrat k celistvé podobě dlažby dle Santiniho návrhu).

Velmi důležitou věcí při rozhodování o přípustnosti záměru vlastníka je zásada celistvé interpretace stavebního díla.

Architektura oltářních výklenků, jejich štuková výzdoba a barevné pojetí, včetně oltářů (sochařského díla) a souvisejících pozdějších doplňků – svatostánků a obednění části menz (dále též „**oltářní soubor**“) hraje významnou roli v rámci celého interiéru kostela. Oltářní soubor je sám o sobě podmnožinou tohoto celku.

Prezentace oltářního souboru byla dosud²² celistvá, respektující dobový vývoj, vkus a pozdější opravy bez ohledu na jejich řemeslnou kvalitu/nekvalitu; mj. respektující všechny druhotné povrchové úpravy; zelenkavou úpravu drapérie hlavního oltáře, barevné přemalby ústřední postavy sv. Jana Nepomuckého a nebeské sféry, zelenou povrchovou úpravu „mráčků“ bočních oltářů, hnědo červenou úpravu povrchu svatostánků a menz vč. olejových přemaleb, atd., a to vše na pozadí barevně i tektonicky poměrně výrazné dochované mramorové výmalby, vřazené do konce 19. století s pozdějšími úpravami, v příbuzných odstínech červené, hnědé²³.

V současné době ale probíhá schválené restaurování oltářů, svatostánků a obednění menz²⁴, které mj. jiné navrácí jejich polychromie do původního vzhledu v době vzniku či podoby minimálně před rok 1779.²⁵

Vyjádřený nepřipustný postoj NPÚ Praha ve věci současně navržené rehabilitace původní

¹⁷ Ve smyslu nepůvodní.

¹⁸ Ve smyslu původní barevnosti v barvě bílé, exaktně prokázané.

¹⁹ Dosud ve vzájemné shodě vlastníků (OkÚ Žďár nad Sázavou, NPÚ ÚPS v Českých Budějovicích, ŘK farnost), správních orgánů (MK ČR, KrÚ Kraje Vysočina) a odborné organizace (SÚPP Praha, NPÚ GnŘ). Pozn. - údaje v závorkách řazeny dle časové posloupnosti.

²⁰ Při obnově kostela sv. Jana Nepomuckého je velmi citlivě přistupováno i k doplňovanému vybavení. V současné době probíhá restaurování kazatelny, záměrem vlastníka je provést restaurátorskou obnovu abaku.

²¹ Na technologickém řešení se spolu s restaurátory podílí technologická laboratoř NPÚ Praha ve spolupráci s Akademií věd.

²² Ve smyslu před schválení obnovy hlavního a bočních oltářů, vč. svatostánků a dřevěného bednění menz.

²³ Odpovídající době vzniku – odraz dobového vkusu a estetického cítění a korespondující s podobou oltářního souboru.

²⁴ ZS hlavní oltář a boční oltáře.

²⁵ Na základě analýzy dochovaného stavu, průzkumu, vzorků odkryvů, konzultace technologických postupů a zejména ve shodě vlastníka, participujících restaurátorů, NPÚ Praha a správního orgánu (vydaná platná ZS).

barevnosti i u výmalby oltářních výklenků, dle názoru krajského úřadu, tak nedůvodně²⁶ překračuje prahovou hodnotu ztráty celistvosti prezentace oltářních souborů. Smyslem ochrany a obnovy stavebních památek, pokud to odpovídá konkrétním okolnostem daného případu, je zachovat památku v její slohové podstatě, charakteru a celistvosti.

Navržený záměr vlastníka - konzervace stávajících ploch malovaného mramoru, konsolidace barevných a štukových vrstev, provedení preventivního ošetření proti biotickému napadení a překrytí restaurátorským reverzibilním vápnem - ob stojí i v konfrontaci s benátskou chartou. Mramorová výmalba neznamena lá významný přínos, který přispěl „k vybudování“ památky - kostela sv. Jana Nepomuckého. Její historická hodnota, jako dokladu dobového estetického citění a vkusu, je však nezpochybnitelná. Výmalba proto nebude odstraňována. Překryv v barvě původního řešení bude reverzibilní. Před zakrytím bude mramorová výmalba pečlivě zdokumentována a zaznamenána do závěrečné restaurátorské zprávy, shodně jako umístění vzorku ponechaného in situ. Kompozice nově získaná je svědectvím původního Santiniho návrhu, tedy svědectvím vysoké hodnoty historické i estetické. Současně přispěje k zachování celistvosti prezentace oltářních souborů a rovněž v souladu s dlouhodobou koncepcí obnovy kostela sv. Jana Nepomuckého k udržení rovnováhy a harmonie prezentace tohoto významného Santiniho díla při respektu k pozdějšímu vývoji objektu.

S odkazem na výše uvedené krajský úřad dospěl k závěru, že předložený záměr vlastníka na obnovu výmalby kaplí je přípustný a k jeho realizaci stanovil podmínku č. 2, ke které dospěl na základě konzultace předmětné výmalby se zástupci NPÚ Praha dne 14. 5. 2021.

Reverzibilní přemalby nejsou v památkové péči ojedinělými postupy. I přes to je vhodné, obzvláště u takto ojedinělé národní kulturní památky, navržené postupy před realizací ověřit, a nalézt pro ně nejvhodnější materiálové řešení s ohledem na současný stavební, resp. restaurátorský trh a odborné znalosti a zkušenosti všech zúčastněných.

Přisazený oltářní stolec (abak), který bude v další etapě vlastníkem restaurován, umožňuje ponechat dochované souvrství výmalb jako vzorek in situ bez toho, aby byl narušen celek. Požadavek ponechat referenční vzorek všech vrstev povrchových úprav je dán, shodně jako u menz²⁷, snahou zanechat do budoucna na místě informaci o vývoji povrchových úprav.

Odborná organizace státní památkové péče si požádala ve smyslu ust. § 14 odst. 6 zákona o státní památkové péči o projednání návrhu tohoto závazného stanoviska. Projednání se uskutečnilo dne 30. 4. 2021, za účasti odborného garanta NPÚ Praha. Z jednání byl pořízen zápis. Krajský úřad inicioval ještě následné setkání zástupců NPÚ Praha, a to dne 14. 5. 2021. Oboustranně byly prezentovány názory v předmětné věci a jejich zdůvodnění, podrobně popsane viz výše.

²⁶ Nebyla, při současném stavu poznání, prokázána tak vysoká kulturně historická hodnota této druhotné povrchové úpravy, která by zdůvodnila prezentovaný závěr

²⁷ Viz další stanovené podmínky, zdůvodněné viz výše.

Poučení o opravném prostředku

Proti tomuto rozhodnutí je možno podat odvolání ve lhůtě do 15 dnů od doručení k Ministerstvu kultury ČR prostřednictvím Krajského úřadu Kraje Vysočina, Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu

V Jihlavě dne 24. 5. 2021

Ing. arch. Olga Čermáková
vedoucí oddělení památkové péče
podepsáno elektronicky

Obdrží doporučeně do vlastních rukou

Ing. František Laštovička, Studentská 1133, 591 01 Žďár nad Sázavou

Obdrží na vědomí (datovou schránkou)

Národní památkový ústav, generální ředitelství, Valdštejnské nám. 3, 118 01 Praha 1 – Malá Strana